

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

26 noiembrie 2013 *

„Recurs — Concurență — Înțelegeri — Piața sacilor industriali din plastic — Imputabilitatea încălcării săvârșite de filială societății-mamă — Luarea în considerare a cifrei de afaceri globale a grupului pentru calcularea plafonului amenzii — Durata excesivă a procedurii în fața Tribunalului — Principiul protecției jurisdicționale efective”

În cauza C-58/12 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 27 ianuarie 2012,

Groupe Gascogne SA, cu sediul în Saint-Paul-les-Dax (Franța), reprezentată de P. Hubert și de E. Durand, avocats,

recurentă,

cealaltă parte din procedură fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de F. Castillo de la Torre și de N. von Lingen, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă în primă instanță,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnul K. Lenaerts, vicepreședinte, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii M. Ilešič, L. Bay Larsen și M. Safjan, președinți de cameră, domnii J. Malenovský, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev și D. Šváby și doamna M. Berger (raportor), judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,

grefier: domnul V. Tourrès, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 5 februarie 2013,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 30 mai 2013,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: franceza.

Hotărâre

- 1 Prin recursul formulat, Groupe Gascogne SA (denumită în continuare „recurenta”) solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 16 noiembrie 2011, Groupe Gascogne/Comisia (T-72/06, denumită în continuare „hotărârea atacată”), prin care acesta a respins acțiunea având ca obiect anularea în parte și reformarea Deciziei C(2005) 4634 final a Comisiei din 30 noiembrie 2005 privind o procedură în temeiul articolului [81 CE] (cazul COMP/F/38.354 – Saci industriali) (denumită în continuare „decizia în litigiu”) sau, cu titlu subsidiar, anularea hotărârii atacate, în măsura în care în aceasta a fost menținut cuantumul amenzii care i-a fost aplicată prin această decizie.

Cadrul juridic

Regulamentul (CE) nr. 1/2003

- 2 Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [81 CE] și [82 CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167, rectificare în Ediție specială, 08/vol. 4, p. 269), care a înlocuit Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81 CE] și [82 CE] (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3), prevede la articolul 23 alineatul (2), care a înlocuit articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17:

„Comisia poate aplica, prin decizie, amenzi asupra întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi atunci când, în mod intenționat sau din neglijență, acestea:

- (a) încalcă articolul 81 [CE] sau articolul 82 [CE] [...]

[...]

Pentru fiecare întreprindere și asociație de întreprinderi care participă la încălcarea normelor, amenda nu depășește 10 % din cifra de afaceri totală din exercițiul financiar precedent.

[...]”

Directiva 83/349/CEE

- 3 Din primul considerent al celei de A șaptea directive 83/349/CEE a Consiliului din 13 iunie 1983 în temeiul articolului [44 alineatul (2) litera (g) CE] privind conturile consolidate (JO L 193, p. 1, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 58), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2003/51/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 iunie 2003 (JO L 178, p. 16, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 252, denumită în continuare „Directiva 83/349”) reiese că aceasta are ca obiectiv îndeosebi coordonarea legislațiilor naționale în ceea ce privește conturile anuale ale anumitor forme de societăți comerciale, în special societățile comerciale care fac parte din grupuri de întreprinderi.
- 4 Întreprinderile supuse obligației de a întocmi conturi consolidate sunt definite la articolul 1 alineatele (1) și (2) din Directiva 83/349. Potrivit alineatului (1), este vorba, printre altele, despre orice întreprindere-mamă care:

„(a) deține majoritatea drepturilor de vot ale acționarilor sau asociațiilor într-o altă întreprindere (filială) sau

- (b) are dreptul de a numi sau revoca majoritatea membrilor organelor administrative, de conducere sau de supraveghere ale unei alte întreprinderi (filială) și este simultan acționar sau asociat la întreprinderea în cauză sau
 - (c) are dreptul de a exercita o influență dominantă asupra unei întreprinderi (filială) al cărei acționar sau asociat este [...]"
- 5 Potrivit articolului 16 alineatul (3) din aceeași directivă, „[c]onturile consolidate oferă o imagine fidelă a activelor și pasivelor, a situației financiare și a rezultatelor grupurilor de întreprinderi incluse în consolidare”.

Istoricul cauzei și decizia în litigiu

- 6 Recurenta este o societate pe acțiuni de drept francez care, din anul 1994, exercită controlul asupra Gascogne Sack Deutschland GmbH, denumită anterior Sachsa Verpackung GmbH (denumită în continuare „Sachsa”).
- 7 Recurenta deține în mod direct 10 % din părțile sociale ale Sachsa. Filiala acesteia deținută integral, Gascogne Deutschland GmbH, deține restul de 90 % din părțile sociale ale Sachsa.
- 8 În anul 2001, British Polythene Industries plc a informat Comisia cu privire la existența unei înțelegeri în sectorul sacilor industriali.
- 9 După ce a efectuat verificări în cursul lunii iunie 2002, Comisia a inițiat procedura administrativă la 29 aprilie 2004 și a adoptat o comunicare privind obiecțiunile împotriva mai multor societăți, printre care se număra și recurenta.
- 10 La 30 noiembrie 2005, Comisia a adoptat decizia în litigiu, al cărei articol 1 alineatul (1) litera (k) prevede că Sachsa și recurenta au încălcat articolul 81 CE prin participarea, în cazul Sachsa, între 9 februarie 1988 și 26 iunie 2002 și, în cazul recurenteii, între 1 ianuarie 1994 și 26 iunie 2002, la un ansamblu de înțelegeri și de practici concertate în sectorul sacilor industriali din plastic în Belgia, Germania, Spania, Franța, Luxemburg și Țările de Jos, care au avut ca obiect fixarea prețurilor și aplicarea unor modele comune de calculare a prețurilor, repartizarea piețelor și alocarea de cote de vânzare, repartizarea clienților, a afacerilor și a comenzilor, prezentarea de oferte concertate la anumite cereri de ofertă și schimbul de informații confidențiale.
- 11 Pentru acest motiv, la articolul 2 primul paragraf litera (i) din decizia în litigiu, Comisia a aplicat Sachsa o amendă de 13,20 milioane de euro, precizând că, din acest quantum, recurenta răspundea în solidar pentru suma de 9,90 milioane de euro.

Hotărârea atacată

- 12 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 23 februarie 2006, recurenta a introdus o acțiune împotriva deciziei în litigiu. Aceasta a solicitat, în esență, anularea de către Tribunal a deciziei, în măsura în care o privea, reformarea acesteia, în măsura în care se aplica în sarcina Sachsa o amendă superioară plafonului de 10 % din cifra sa de afaceri, sau, cu titlu subsidiar, reducerea quantumului amenzii aplicate în solidar acesteia din urmă și ei însăși.
- 13 În susținerea acțiunii, recurenta a invocat trei motive. Primul motiv, prezentat cu titlu principal, a fost întemeiat pe o încălcare a articolului 81 CE, în sensul că Comisia i-ar fi imputat în mod greșit practicile realizate de Sachsa începând cu 1 ianuarie 1994 și, prin urmare, ar fi reținut în mod greșit în sarcina sa răspunderea solidară în privința plății unei părți din amenda aplicată acesteia din urmă.

Prin intermediul celui de al doilea motiv, prezentat cu titlu subsidiar, recurenta a susținut că Comisia a încălcat articolul 81 CE prin faptul că a interpretat în mod greșit noțiunea de întreprindere în sensul acestui articol și a încălcat articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, întrucât, pentru stabilirea plafonului amenzii, s-a întemeiat în mod greșit pe cifra de afaceri consolidată a grupului la conducerea căruia se află. Al treilea motiv, prezentat cu titlu încă mai subsidiar, a fost întemeiat pe o încălcare a principiului proporționalității, în sensul că Comisia ar fi aplicat recurenteii o amendă excesivă.

14 Prin scrisoarea din 19 octombrie 2010, recurenta a solicitat redeschiderea procedurii scrise ca urmare a apariției unui element de drept nou pe parcursul procesului, respectiv intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona și, mai specific, a articolului 6 TUE, care a ridicat Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „Carta”) la statutul de drept primar.

15 În ședința desfășurată la 2 februarie 2011, recurenta a invocat, în plus față de motivele arătate în cererea introductivă, mai multe critici întemeiate pe Cartă, prevalându-se în special de o încălcare a prezumției de nevinovăție consacrate la articolul 48 din Cartă. În această privință, la punctele 27, 28 și 30 din hotărârea atacată, Tribunalul a statuat că:

„27 [...] [C]riticile reclamantei întemeiate pe încălcarea principiului prezumției de nevinovăție și a dreptului la apărare, garantate de articolul 48 din Cartă [...] se adaugă argumentelor dezvoltate în cadrul motivelor invocate în cererea introductivă și nu prezintă o legătură suficient de strânsă cu argumentele invocate inițial pentru a se considera că fac parte din evoluția normală a dezbaterii în cadrul unei proceduri contencioase. Prin urmare, aceste critici trebuie să fie considerate critici noi.

28 Prin urmare, trebuie să se stabilească dacă intrarea în vigoare, la 1 decembrie 2009, a Tratatului privind Uniunea Europeană, în special a articolului 6 din acesta, care conferă [C]artei aceeași valoare juridică ca a tratatelor, constituie un fapt nou care să justifice invocarea unor critici noi. În această privință, trebuie să se observe că, la data adoptării deciziei [în litigiu], principiile invocate de reclamantă aparțineau ordinii juridice a Uniunii și erau garantate de aceasta, în calitate de principii generale de drept al Uniunii [...]

[...]

30 Astfel, trebuie să se considere că reclamanta nu poate invoca modificările aduse în ordinea juridică a Uniunii de intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona pentru a invoca, în etapa desfășurării ședinței, încălcarea articolului 48 din [C]artă [...]

16 În ceea ce privește cele trei motive de anulare invocate de recurentă în acțiune, Tribunalul le-a înlăturat ca nefondate.

17 În privința primului motiv, referitor la imputarea eronată în sarcina recurenteii a practicilor puse în aplicare de Sachsa, Tribunalul a amintit mai întâi, la punctele 69 și 70 din hotărârea atacată, jurisprudența Curții din care reiese că, atunci când o societate-mamă deține integral capitalul social al filialei sale care a săvârșit o încălcare a normelor de concurență, există o prezumție simplă potrivit căreia societatea-mamă respectivă exercită efectiv o influență decisivă asupra comportamentului filialei sale. În continuare, la punctul 72 din hotărârea menționată, Tribunalul a constatat că reiese cu certitudine că „reclamanta deținea integral, în mod direct sau indirect, capitalul social al Sachsa și că, așadar, avea posibilitatea să exercite un control asupra comportamentului Sachsa pe piață”. În sfârșit, la punctele 73-93 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat argumentele invocate de recurentă pentru a demonstra că Sachsa își stabilea propria linie de acțiune și că, prin urmare, aceasta era autonomă. După ce, la punctul 74 din hotărârea menționată, a arătat că, „[d]eși este adevărat că anumiți factori invocați de reclamantă arată că Sachsa se bucura de o largă autonomie, nu este mai

puțin adevărat că reclamanta a intervenit într-adevăr în funcționarea filialei sale, că îi impunea limite importante în orientarea comportamentului său pe piață și că a exercitat, așadar, un control efectiv asupra filialei sale”.

18 La punctul 93 din hotărârea atacată, Tribunalul s-a pronunțat după cum urmează:

„Rezultă astfel din examinarea ansamblului elementelor de probă și a argumentelor invocate de reclamantă și de Comisie că aceasta din urmă nu a săvârșit o eroare de apreciere atunci când a considerat că reclamanta exercita o supraveghere regulată a administrării filialei sale și când a stabilit în sarcina reclamantei răspunderea pentru încălcarea săvârșită de filiala sa. Într-adevăr, fără ca măcar Comisia să aibă nevoie să se întemeieze pe prezumția controlului efectiv pe care deținerea de către reclamantă a 100 % din capitalul Sachsa o creează, ansamblul elementelor de probă de care dispune Comisia îi permite să concluzioneze în speță că filiala este controlată efectiv de societatea-mamă.”

19 În ceea ce privește al doilea motiv invocat de recurentă în susținerea acțiunii, în măsura în care acesta a fost întemeiat pe încălcarea articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, la punctele 110-113 din hotărârea atacată, Tribunalul s-a pronunțat în sensul că:

„110[...] limita superioară a cuantumului amenzii prevăzute la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 trebuie calculată pe baza cifrei de afaceri a întreprinderii în sensul normelor de concurență, cu alte cuvinte a cifrei de afaceri cumulate a tuturor societăților care aparțin grupului al cărui holding este reclamanta.

111 [...] luarea în considerare a cifrei de afaceri consolidate a societății-mamă în scopul aplicării plafonului de 10 % din cifra de afaceri a întreprinderii în cauză nu este condiționată de demonstrarea faptului că nicio filială din cadrul grupului nu își determină în mod autonom comportamentul pe piață.

112 Luarea în considerare a cifrei de afaceri consolidate a societății-mamă [...] nu echivalează cu stabilirea răspunderii pentru încălcarea constatată în sarcina filialelor care compun grupul la conducerea căruia se află această societate-mamă. Astfel, singurul obiectiv al plafonului menționat în această dispoziție este să împiedice aplicarea unei amenzi excesive în raport cu dimensiunea globală a entității economice la data adoptării deciziei, această dimensiune globală fiind apreciată pe baza cifrei de afaceri cumulate a societăților care constituie grupul de societăți [...]

113 Pentru acest motiv, luarea în considerare a cifrei de afaceri consolidate a societății-mamă în vederea calculării plafonului de 10 % din cifra de afaceri a întreprinderii în cauză nu impune ca toate filialele care compun grupul să își desfășoare activitatea pe aceeași piață, nici să existe o legătură între aceste filiale și încălcare.”

20 La sfârșitul examinării tuturor motivelor invocate de recurentă în susținerea acțiunii sale, Tribunalul a respins-o în totalitate.

Concluziile părților și procedura în fața Curții

21 Recurenta solicită Curții:

— cu titlu principal, anularea hotărârii atacate;

- cu titlu subsidiar, anularea hotărârii atacate, în măsura în care aceasta a menținut sancțiunea care a fost aplicată prin decizia în litigiu și trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunal sau stabilirea în mod direct a cuantumului amenzii la un quantum care să nu depășească 10 % din cifra de afaceri cumulată realizată de recurentă și de Sachsa, ținând seama de durata excesivă a procedurii în fața Tribunalului;
 - obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.
- 22 Comisia solicită Curții:
- respingerea recursului și
 - obligarea recurente la plata cheltuielilor de judecată.
- 23 Prin scrisoarea din 11 septembrie 2012, întemeindu-se pe articolul 42 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, în versiunea aplicabilă la acea dată, recurenta a solicitat redeschiderea procedurii scrise ca urmare a apariției unui element nou, respectiv situația financiară grav deficitară în care se află.
- 24 În temeiul articolului 24 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și al articolului 61 din Regulamentul de procedură al acesteia, Curtea a invitat părțile, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene, precum și statele membre să răspundă la întrebări privind criteriile care permit evaluarea caracterului rezonabil al duratei unei proceduri desfășurate în fața Tribunalului, precum și măsurile de natură să remedieze efectele unei durate excesive a acesteia.

Cu privire la recurs

Cu privire la primele două motive

Argumentele părților

- 25 Prin intermediul primului motiv, recurenta critică Tribunalul pentru faptul că a declarat inadmisibile, din cauza tardivității, criticile întemeiate pe o încălcare a prezumției de nevinovăție și a dreptului la apărare pe care le-a dezvoltat în cursul ședinței în temeiul Cartei. Aceasta critică Tribunalul pentru că s-a pronunțat, pe de o parte, în sensul că aceste critici nu prezentau o legătură suficient de strânsă cu argumentele dezvoltate inițial în cererea de sesizare a instanței și, pe de altă parte, în sensul că intrarea în vigoare a Tratatului UE nu constituia un fapt nou care să justifice invocarea unor asemenea critici după depunerea cererii introductive.
- 26 Prin intermediul celui de al doilea motiv, recurenta critică Tribunalul pentru că acesta s-a pronunțat în sensul că, doar din cauză că deținea integral capitalul social al filialei sale Sachsa, răspunderea pentru comportamentul anticoncurențial al acesteia din urmă putea fi stabilită în sarcina recurente. Procedând astfel, Tribunalul nu ar fi luat în considerare prezumția de nevinovăție garantată la articolul 48 din Cartă și ar fi încălcat obligația acestuia de a motiva hotărârile.
- 27 Comisia susține că primul motiv de recurs este vădit nefondat.
- 28 Aceasta consideră că al doilea motiv este inadmisibil, întrucât nu a fost invocat în primă instanță. În opinia Comisiei, acest motiv este și inoperant, întrucât, pentru a stabili în sarcina recurente răspunderea solidară pentru încălcarea săvârșită de Sachsa, aceasta nu s-a întemeiat numai pe prezumția exercitării unei influențe decisive, aferentă deținerii integrale a capitalului social al acesteia din urmă. În orice caz, acest motiv ar fi nefondat.

Aprecierea Curții

- 29 Trebuie analizate împreună primul și al doilea motiv, prin intermediul cărora sunt ridicate chestiuni privind respectarea prezumției de nevinovăției și a dreptului la apărare.
- 30 În ceea ce privește primul motiv invocat de recurentă în susținerea recursului și în măsura în care aceasta critică Tribunalul pentru că s-a pronunțat în sensul că criticile pe care le-a dezvoltat în ședință în temeiul Cartei nu ar constitui o dezvoltare a motivelor invocate inițial în cererea introductivă, este suficient să se arate că, în recurs, recurenta recunoaște în mod expres că nu a făcut trimitere explicită la Cartă în cererea sa introductivă, ci în această etapă a procedurii scrise s-a limitat să conteste imposibilitatea practică de a dovedi un fapt negativ, precum inexistența unor instrucțiuni date de o societate-mamă filialei sale. Recurenta recunoaște de asemenea că numai într-o etapă procedurală ulterioară, și anume cea a replicii, a menționat Carta sub forma unei trimiteri la principiul legalității infracțiunilor și a pedepselor, astfel cum este prevăzut la articolul 49 din aceasta.
- 31 În aceste condiții, recurenta nu are temei pentru a contesta aprecierea efectuată de Tribunal la punctul 27 din hotărârea atacată, potrivit căreia criticile pe care le-a întemeiat, în ședință, pe o încălcare a principiului prezumției de nevinovăție și a dreptului la apărare, garantate la articolul 48 din Cartă, nu prezentau o legătură suficient de strânsă cu argumentele dezvoltate inițial în cererea de sesizare a instanței pentru a putea fi considerate că rezultă din evoluția normală a dezbaterii în cadrul unei proceduri contencioase. Prin urmare, Tribunalul a considerat în mod întemeiat că asemenea argumente au fost noi.
- 32 În ceea ce privește problema dacă intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona ar fi trebuit să fie considerată, astfel cum susține recurenta, un element care ar fi apărut pe parcursul procedurii la Tribunal și care, cu acest titlu, ar fi justificat, în conformitate cu articolul 48 alineatul (2) primul paragraf din Regulamentul de procedură al Tribunalului, invocarea de motive noi, trebuie amintit că Curtea s-a pronunțat deja în sensul că această intrare în vigoare, care privește includerea Cartei în dreptul primar al Uniunii, nu poate fi considerat element de drept nou în sensul articolului 42 alineatul (2) primul paragraf din Regulamentul său de procedură. În acest context, Curtea a subliniat că, înainte chiar de intrarea în vigoare a acestui tratat, constatase deja în mai multe rânduri că dreptul la un proces echitabil, astfel cum rezultă îndeosebi din articolul 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, constituie un drept fundamental pe care Uniunea Europeană îl respectă în calitate de principiu general în temeiul articolului 6 alineatul (2) UE (a se vedea în special Hotărârea din 3 mai 2012, *Legris Industries/Comisia*, C-289/11 P, punctul 36).
- 33 Această interpretare a Curții în vederea aplicării Regulamentului său de procedură se aplică *mutatis mutandis* dispozițiilor corespunzătoare din Regulamentul de procedură al Tribunalului.
- 34 În aceste condiții, primul motiv invocat de recurentă în susținerea recursului trebuie respins ca nefondat.
- 35 În ceea ce privește al doilea motiv invocat de recurentă în susținerea recursului și în măsura în care aceasta critică Tribunalul pentru faptul că nu a ținut seama de prezumția de nevinovăție garantată la articolul 48 din Cartă, întrucât s-a pronunțat în sensul că răspunderea pentru încălcarea săvârșită de filiala acesteia, *Sachsa*, putea fi stabilită în sarcina sa din moment ce deținea integral capitalul social al acesteia din urmă, trebuie arătat că din jurisprudența constantă reiese că a permite unei părți să invoce pentru prima dată în fața Curții un motiv pe care l-ar fi putut invoca, dar care nu a fost invocat, ar însemna că i s-ar permite să sesizeze Curtea cu un litigiu mai extins decât cel care a fost supus Tribunalului spre soluționare. În cadrul unui recurs, competența Curții este, în principiu, limitată la examinarea aprecierii de către Tribunal a motivelor care au fost dezbătute în fața acestuia.

- 36 Prin urmare, întrucât este întemeiat pe o încălcare a articolului 48 din Cartă, al doilea motiv invocat de recurentă trebuie respins ca inadmisibil.
- 37 În măsura în care, în cadrul aceluiași motiv, recurenta susține că Tribunalul a încălcat obligația de motivare care îi revenea, întrucât nu a răspuns la argumentele pe care le invocase pentru a demonstra că, în practică, prezumția exercitării efective a unei influențe decisive funcționează ca o prezumție irefragabilă, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, obligația de motivare a hotărârilor, care revine Tribunalului în temeiul articolului 36 și al articolului 53 primul paragraf din Statutul Curții, nu impune acestuia să prezinte o motivare care să urmeze în mod exhaustiv și unul câte unul toate argumentele prezentate de părțile în litigiu. Prin urmare, motivarea poate fi implicită, cu condiția să permită persoanelor interesate să cunoască motivele pe care se întemeiază hotărârea atacată, iar Curții să dispună de elemente suficiente pentru a-și exercita controlul în cadrul unui recurs.
- 38 În această privință, în mod întemeiat, în primul rând, Tribunalul a amintit, la punctele 69 și 70 din hotărârea atacată, jurisprudența constantă a Curții, confirmată de aceasta după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona (a se vedea în special Hotărârea din 18 iulie 2013, Schindler Holding și alții/Comisia, C-501/11 P, punctele 107-111), din care reiese că, atunci când o societate-mamă deține integral capitalul social al filialei sale care a săvârșit o încălcare a normelor de concurență, există o prezumție simplă potrivit căreia această societate-mamă exercită efectiv o influență decisivă asupra comportamentului filialei sale. Potrivit acestei jurisprudențe, Comisia este în măsură, așadar, să considere societatea-mamă răspunzătoare în solidar pentru plata amenzii aplicate filialei sale, cu excepția cazului în care această societate-mamă, căreia îi revine obligația de a răsturna această prezumție, prezintă elemente de probă suficiente de natură să demonstreze că filiala sa se comportă în mod autonom pe piață (a se vedea în special Hotărârea din 19 iulie 2012, Alliance One International și Standard Commercial Tobacco/Comisia și Comisia/Alliance One International și alții, C-628/10 P și C-14/11 P, punctul 47).
- 39 În al doilea rând, Tribunalul a consacrat punctele 73-93 din hotărârea atacată examinării argumentelor invocate de recurentă pentru a demonstra că nu intervenise în funcționarea Sachsa. Admițând pe deplin, la punctul 74, că anumite argumente indicau faptul că Sachsa beneficia de o largă autonomie, la sfârșitul unei examinări detaliate a elementelor de probă prezentate de părți, Tribunalul a concluzionat, la punctul 93, că Comisia nu săvârșise o eroare de apreciere prin faptul că a apreciat că recurenta exercita o supraveghere regulată a administrării filialei sale și prin faptul că a stabilit în sarcina sa răspunderea pentru încălcarea săvârșită de filiala acesteia.
- 40 În mod contrar celor susținute de recurentă, abordarea adoptată de Tribunal în hotărârea atacată nu demonstrează că prezumția unei influențe decisive exercitate de societatea-mamă asupra filialei pe care o deține în totalitate sau în cvasitotalitate are, în realitate, un caracter irefragabil.
- 41 Astfel, după cum Curtea s-a pronunțat deja, simplul fapt că o entitate nu prezintă, într-un anumit caz, elemente de probă de natură să răstoarne prezumția exercitării efective a unei influențe decisive a societății-mamă asupra filialei sale nu înseamnă că această prezumție nu poate fi în niciun caz răsturnată (Hotărârea din 29 septembrie 2011, Elf Aquitaine/Comisia, C-521/09 P, Rep., p. I-8947, punctul 66).
- 42 În aceste condiții, în măsura în care recurenta susține că aprecierea de către Tribunal a argumentelor pe care le-a invocat demonstrează, prin simplul fapt al concluziei acesteia – negativă, din punctul de vedere al recurtenței –, existența unei prezumții irefragabile, o asemenea argumentație trebuie respinsă (a se vedea în acest sens Hotărârea Elf Aquitaine/Comisia, citată anterior, punctul 67).
- 43 Având în vedere cele de mai sus, al doilea motiv trebuie respins ca fiind în parte inadmisibil și în parte nefondat.

Cu privire la al treilea motiv

Argumentele părților

- 44 Prin intermediul celui de al treilea motiv, recurenta critică Tribunalul pentru faptul că a interpretat noțiunea de întreprindere în mod greșit, considerând că, în vederea calculării limitei superioare a cuantumului amenzii prevăzute la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, Comisia a luat în considerare în mod întemeiat cifra de afaceri cumulată a tuturor societăților care aparțineau grupului în care recurenta era societatea-mamă. În opinia recurentei, cifra sa de afaceri cumulată ar fi putut servi ca plafon la calcularea amenzii aplicate ca urmare a unei practici concurențiale efectuate de una dintre filiale numai dacă ansamblul acestui grup ar fi constituit o singură întreprindere. Or, nici în decizia în litigiu, nici în hotărârea atacată nu ar exista nicio încercare de demonstrare a existenței unei asemenea entități unice.
- 45 În afară de nemotivare, Tribunalul ar fi săvârșit o eroare de drept întrucât, la punctul 108 din hotărârea atacată, a statuat că dimensiunea globală a unei entități economice trebuie apreciată „pe baza cifrei de afaceri cumulate a tuturor societăților care alcătuiesc grupul în fruntea căruia se află societatea care controlează grupul, întrucât numai cifra de afaceri cumulată a societăților care fac parte din grupul respectiv poate constitui o indicație a dimensiunii și a puterii economice a întreprinderii în cauză”. Procedând astfel, Tribunalul ar fi făcut o confuzie între noțiunea de grup și noțiunea de întreprindere.
- 46 Comisia susține că acest motiv nu este fondat. Dintr-o jurisprudență constantă reiese că cifra de afaceri globală a unei întreprinderi dă un indiciu cu privire la importanța economică și influența acesteia asupra pieței. Prin urmare, Comisia consideră că, în vederea stabilirii plafonului amenzii, avea dreptul să se întemeieze pe cifra de afaceri globală a grupului la conducerea căruia se afla recurenta, astfel cum rezultă din normele de consolidare contabilă în vigoare în dreptul Uniunii.

Aprecierea Curții

- 47 Potrivit articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, Comisia poate aplica amenzi întreprinderilor care săvârșesc o încălcare a articolului 81 CE, cu condiția ca, pentru fiecare întreprindere care participă la încălcare, amenda să nu depășească 10 % din cifra sa de afaceri totală realizată în cursul exercițiului financiar precedent.
- 48 Această limită superioară a cuantumului amenzii urmărește evitarea aplicării unor amenzi în privința cărora se poate prevedea că întreprinderile, având în vedere dimensiunea lor, determinată de cifra lor de afaceri globală, chiar și în mod aproximativ și imperfect, nu vor fi în măsură să le plătească. Așadar, este vorba despre o limită, aplicabilă în mod uniform tuturor întreprinderilor și structurată în funcție de dimensiunea fiecăreia dintre ele, prin care se urmărește evitarea unor amenzi având un nivel excesiv și disproporționat (a se vedea în special Hotărârea din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctele 280 și 281).
- 49 Această finalitate trebuie însă coroborată cu preocuparea de a asigura amenzii un caracter disuasiv suficient, care justifică luarea în considerare a dimensiunii și a puterii economice a întreprinderii în cauză, cu alte cuvinte resursele globale ale autorului încălcării (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 iunie 2010, Lafarge/Comisia, C-413/08 P, Rep., p. I-5361, punctul 102 și jurisprudența citată).
- 50 În acest mod, impactul avut în vedere pentru întreprinderea în cauză este cel care justifică luarea în considerare a dimensiunii și a resurselor globale ale acestei întreprinderi pentru a asigura un efect disuasiv suficient al amenzii, astfel încât sancțiunea nu trebuie să fie neglijabilă în raport cu capacitatea financiară a întreprinderii respective (Hotărârea Lafarge/Comisia, citată anterior, punctul 104).

- 51 În aceste condiții, atunci când este vorba despre evaluarea resurselor financiare ale unei întreprinderi căreia îi este imputată o încălcare a normelor de concurență din dreptul Uniunii, este justificată luarea în considerare a cifrei de afaceri a tuturor societăților în privința cărora întreprinderea în cauză are posibilitatea de a exercita o influență decisivă.
- 52 În special, atunci când întreprinderea căreia i se impută încălcarea se află la conducerea unui grup de societăți care constituie o unitate economică, cifra de afaceri care trebuie luată în considerare pentru calcularea limitei superioare a cuantumului amenzii prevăzute la articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 este cea a întregului grup.
- 53 Astfel, această din urmă cifră constituie cel mai bun indicator al capacității întreprinderii în cauză de a mobiliza fondurile necesare pentru plata amenzii.
- 54 În această privință, după cum a susținut Comisia, normele de consolidare contabilă în vigoare în dreptul Uniunii au ca obiect să dea o imagine fidelă a patrimoniului, a situației financiare, precum și a rezultatelor tuturor societăților care fac parte dintr-un grup. Articolul 1 alineatul (1) literele (a)-(c) din Directiva 83/349 impune astfel obligația de întocmire a conturilor consolidate oricărei întreprinderi-mamă care, printre altele, deține majoritatea drepturilor de vot într-o întreprindere filială sau are dreptul de a numi ori de a revoca membrii organului de conducere sau de supraveghere al unei asemenea întreprinderi sau dreptul de a exercita o „influență dominantă” asupra unei asemenea întreprinderi.
- 55 Rezultă că, din moment ce a demonstrat corespunzător cerințelor legale imputabilitatea unei încălcări în sarcina unei societăți care se află la conducerea unui grup, în vederea evaluării capacității financiare a acestei societăți, Comisia are posibilitatea să ia în considerare conturile consolidate ale acesteia, în măsura în care acestea pot fi considerate că reprezintă un element pertinent de apreciere.
- 56 În aceste condiții, Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept prin faptul că, la punctele 108-110 din hotărârea atacată, s-a pronunțat în sensul că limita superioară a cuantumului amenzii aplicate recurentei fusese calculată în mod întemeiat pe baza cifrei de afaceri anuale cumulate a tuturor societăților care aparțin grupului în care aceasta din urmă era societatea-mamă.
- 57 În mod contrar tezei susținute de recurentă, Comisiei nu i se poate impune obligația ca, după ce a stabilit că societatea-mamă trebuie să fie răspunzătoare pentru încălcarea săvârșită de filiala sa, să demonstreze că nicio filială care compune grupul nu își stabilește în mod autonom comportamentul pe piață. Astfel cum Tribunalul a statuat la punctul 112 din hotărârea atacată, imputarea unei încălcări săvârșite de o filială societății-mamă și interdicția de a impune o amendă care depășește 10 % din cifra de afaceri a întreprinderii în cauză constituie două chestiuni distincte care corespund unor finalități diferite. Eventual, societatea care consideră că cifra de afaceri consolidată nu reflectă realitatea economică este cea care are obligația de a prezenta elemente de natură să combată existența unei puteri de control exercitate de societatea-mamă.
- 58 Prin urmare, al treilea motiv trebuie respins ca nefondat, în măsura în care este întemeiat atât pe o eroare de drept săvârșită de Tribunal, cât și pe o încălcare de către acesta din urmă a obligației sale de motivare.

Cu privire la al patrulea motiv

Argumentele părților

- 59 Prin intermediul acestui motiv, recurenta susține că, în speță, dreptul fundamental al acesteia de a-i fi judecată cauza într-un termen rezonabil, astfel cum este garantat la articolul 47 din Cartă, nu a fost respectat.

- 60 Recurenta amintește că procedura în fața Tribunalului a început la 23 februarie 2006 și s-a încheiat la 16 noiembrie 2011. Aceasta subliniază că între momentul încheierii procedurii scrise și prima informare pe care a primit-o cu privire la stadiul în care se afla cauza a trecut o lungă perioadă de inerție a Tribunalului.
- 61 În opinia sa, nici complexitatea sau amploarea dosarului, nici numărul de întreprinderi sau numărul limbilor de procedură în discuție nu pot justifica lipsa totală a examinării cauzei de către Tribunal în perioada menționată.
- 62 Recurenta susține că, atunci când a introdus acțiunea la Tribunal împotriva deciziei în litigiu, a ales să nu plătească imediat amenda aplicată și, în schimb, a trebuit să accepte plata unor dobânzi aplicate cuantumului amenzii, precum și constituirea unei garanții bancare. Durata excesivă a procedurii ar fi avut ca efect o majorare a cheltuielilor aferente unor asemenea demersuri.
- 63 Prin urmare, recurenta solicită Curții anularea hotărârii atacate, în sensul că a impus Sachsa o amendă pentru care răspunde în solidar, sau, cu titlu subsidiar, reducerea cuantumului acestei amenzi, luând în considerare sarcina financiară pe care a trebuit să o suporte din cauza încălcării dreptului său la respectarea unui termen de soluționare rezonabil.
- 64 Cu titlu introductiv, Comisia susține că acest motiv este inadmisibil deoarece nu a fost invocat în cursul ședinței desfășurate în fața Tribunalului.
- 65 Cu privire la fond, Comisia consideră că, în ipoteza unei depășiri a termenului rezonabil în cadrul unei acțiuni în justiție îndreptate împotriva unei decizii de aplicare a unei amenzi unei întreprinderi pentru încălcarea normelor de concurență, remediul adecvat nu ar trebui să aibă forma unei reduceri a amenzii aplicate, ci a unei acțiuni în despăgubire. Cu titlu subsidiar, Comisia consideră că, în cazul în care Curtea ar trebui să se pronunțe în sensul că a avut loc o încălcare a principiului termenului rezonabil și că aceasta impune un remediu constând într-o reducere a amenzii, această reducere ar trebui să fie simbolică.

Aprecierea Curții

– Cu privire la admisibilitate

- 66 Astfel cum rezultă din articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții și din jurisprudența acesteia, în cadrul unui recurs, Curtea este competentă să controleze dacă Tribunalul a săvârșit neregularități procedurale care aduc atingere intereselor recurentului (a se vedea în special Hotărârea din 16 iulie 2009, *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Comisia*, C-385/07 P, Rep., p. I-6155, punctul 176).
- 67 În ceea ce privește neregularitatea invocată în cadrul prezentului motiv, trebuie amintit că articolul 47 al doilea paragraf din Cartă prevede că „[orice] persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege”. După cum Curtea s-a pronunțat în numeroase rânduri, acest articol este aferent principiului protecției jurisdicționale efective (a se vedea în special Hotărârea *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Comisia*, citată anterior, punctul 179 și jurisprudența citată).
- 68 Cu acest titlu, un asemenea drept, a cărui existență fusese afirmată înainte de intrarea în vigoare a Cartei în calitate de principiu general de drept al Uniunii, este aplicabil în cadrul unei acțiuni în justiție împotriva unei decizii a Comisiei (a se vedea în special Hotărârea *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Comisia*, citată anterior, punctul 178 și jurisprudența citată).

- 69 Deși își concentrează criticile în principal pe perioada de inactivitate procedurală a Tribunalului, care a fost cuprinsă între momentul încheierii procedurii scrise și momentul începerii procedurii orale, recurenta nu a invocat încălcarea acestui drept în ședința desfășurată în fața acestuia.
- 70 În mod contrar celor susținute de Comisie, o asemenea omisiune nu poate determina inadmisibilitatea celui de al patrulea motiv pentru faptul că a fost invocat pentru prima dată în cadrul recursului. Astfel, chiar dacă o parte trebuie să aibă posibilitatea de a invoca o neregularitate de procedură din moment ce consideră că este demonstrată o încălcare a normelor aplicabile, aceasta nu poate fi obligată să procedeze astfel într-o etapă în care nu sunt cunoscute încă efectele depline ale acestei încălcări. În special în ceea ce privește o depășire a termenului rezonabil de soluționare, reclamantul care consideră că această depășire aduce atingere intereselor sale nu este obligat să invoce imediat această atingere. După caz, acesta poate aștepta încheierea procedurii pentru a cunoaște durata totală a acesteia și pentru a dispune astfel de toate elementele necesare în vederea identificării atingerii pe care consideră că a suferit-o.
- 71 Așadar, al patrulea motiv invocat de recurentă în susținerea recursului este admisibil.
- Cu privire la fond
- 72 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, depășirea unui termen de soluționare rezonabil, în calitate de neregularitate de procedură care constituie o încălcare a unui drept fundamental, trebuie să deschidă părții vizate o cale de atac efectivă care îi oferă un remediu adecvat (a se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Kudla/Polonia din 26 octombrie 2000, *Recueil des arrêts et décisions* 2000-XI, § 156 și 157).
- 73 Deși recurenta solicită anularea hotărârii atacate și, cu titlu subsidiar, o anulare a acestei hotărâri în măsura în care a menținut amenda care i-a fost aplicată sau o reducere a cuantumului amenzii care a fost aplicată acesteia, trebuie arătat că Curtea s-a pronunțat deja în sensul că, în lipsa oricărui indiciu potrivit căruia durata excesivă a procedurii în fața Tribunalului ar fi avut o influență asupra soluționării litigiului, nerespectarea unui termen de soluționare rezonabil nu poate determina anularea hotărârii atacate (a se vedea în acest sens Hotărârea Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Comisia, citată anterior, punctele 190 și 196, precum și jurisprudența citată).
- 74 Această jurisprudență este întemeiată în special pe considerația potrivit căreia, în lipsa unei influențe asupra soluționării litigiului a nerespectării unui termen de soluționare rezonabil, anularea hotărârii atacate nu ar remedia încălcarea de către Tribunal a principiului protecției jurisdicționale efective (Hotărârea Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Comisia, citată anterior, punctul 193).
- 75 În speță, recurenta nu a furnizat Curții niciun indiciu de natură să evidențieze că nerespectarea de către Tribunal a unui termen de soluționare rezonabil a putut influența soluționarea litigiului cu care acesta a fost sesizat.
- 76 Rezultă că, în mod contrar celor solicitate de recurentă, al patrulea motiv nu poate determina, ca atare, anularea hotărârii atacate.
- 77 Cu toate acestea, recurenta susține că durata excesivă a procedurii desfășurate în fața Tribunalului a determinat în privința sa consecințe financiare oneroase și solicită pe acest temei anularea amenzii pentru care răspunde în solidar.
- 78 În această privință, ținând seama de necesitatea de a se asigura respectarea normelor de concurență din dreptul Uniunii, Curtea nu poate permite recurtenței, numai pentru motivul nerespectării unui termen de soluționare rezonabil, să repună în discuție temeinicia sau cuantumul unei amenzi, în condițiile în

care toate motivele îndreptate împotriva constatărilor Tribunalului în legătură cu cuantumul acestei amenzi și cu comportamentele pe care le sancționează au fost respinse (a se vedea în acest sens Hotărârea Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Comisia, citată anterior, punctul 194).

- 79 Rezultă că nerespectarea unui termen de soluționare rezonabil în cadrul examinării unei acțiuni în justiție împotriva unei decizii a Comisiei prin care se aplică o amendă unei întreprinderi pentru o încălcare a normelor de concurență din dreptul Uniunii nu poate determina anularea, în tot sau în parte, a amenzii aplicate prin această decizie.
- 80 În măsura în care recurenta solicită cu titlu subsidiar, în calitate de compensație a prejudiciului economic pe care susține că l-a suferit din cauza duratei excesive a procedurii desfășurate în fața Tribunalului, o reducere a amenzii pentru care răspunde în solidar, trebuie amintit că, într-o primă etapă, Curtea, confruntată cu o situație similară, a admis o asemenea cerere din rațiuni de economie de procedură și în scopul garantării unui remediu imediat și efectiv împotriva unei astfel de neregularități procedurale, reducând astfel cuantumul amenzii (Hotărârea din 17 decembrie 1998, Baustahlgewebe/Comisia, C-185/95 P, Rec., p. I-8417, punctul 48).
- 81 Ulterior, în cadrul unei cauze privind o decizie a Comisiei de constatare a existenței unui abuz de poziție dominantă, dar în care nu a fost aplicată o amendă, Curtea s-a pronunțat în sensul că nerespectarea de către Tribunal a unui termen de soluționare rezonabil poate da naștere unei cereri de despăgubire (Hotărârea Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Comisia, citată anterior, punctul 195).
- 82 Desigur, prezenta cauză privește o situație analogă celei pornind de la care s-a pronunțat Hotărârea Baustahlgewebe/Comisia, citată anterior. Cu toate acestea, o cerere de despăgubire introdusă împotriva Uniunii în temeiul articolului 268 TFUE și al articolului 340 al doilea paragraf TFUE constituie, în măsura în care poate acoperi toate situațiile de depășire a termenului rezonabil al unei proceduri, un remediu efectiv și de aplicare generală pentru invocarea și sancționarea unei asemenea încălcări.
- 83 Așadar, Curtea trebuie să decidă că o încălcare săvârșită de o instanță a Uniunii a obligației sale rezultate din articolul 47 al doilea paragraf din Cartă de a judeca într-un termen rezonabil cauzele cu care este sesizată trebuie să fie sancționată printr-o acțiune în despăgubire introdusă la Tribunal, o asemenea acțiune constituind un remediu efectiv.
- 84 Rezultă că o cerere prin care se solicită repararea prejudiciului cauzat de nerespectarea de către Tribunal a unui termen de soluționare rezonabil nu poate fi introdusă direct la Curte în cadrul unui recurs, ci trebuie introdusă la Tribunal.
- 85 În ceea ce privește criteriile care permit să se aprecieze dacă Tribunalul a respectat principiul termenului rezonabil, trebuie amintit că acest caracter rezonabil al termenului de soluționare trebuie apreciat în funcție de circumstanțele proprii fiecărei cauze, precum complexitatea litigiului și comportamentul părților (a se vedea în special Hotărârea Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Comisia, citată anterior, punctul 181 și jurisprudența citată).
- 86 În această privință, Curtea a precizat că lista criteriilor relevante nu este exhaustivă și că aprecierea caracterului rezonabil al acestui termen nu necesită o examinare sistematică a împrejurărilor cauzei în raport cu fiecare dintre aceste criterii atunci când durata procedurii apare ca fiind justificată în raport cu unul dintre acestea. Astfel, complexitatea cauzei sau un comportament dilatoriu al reclamantului poate fi reținut pentru a justifica un termen care este, la prima vedere, prea lung (a se vedea în special Hotărârea Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Comisia, citată anterior, punctul 182 și jurisprudența citată).

- 87 Cu ocazia examinării acestor criterii, trebuie să se țină seama de faptul că, în cazul unui litigiu privind existența unei încălcări a normelor de concurență, cerința fundamentală a securității juridice de care trebuie să beneficieze operatorii economici, precum și obiectivul de a se asigura că pe piața internă nu este denaturată concurența prezintă un interes considerabil nu numai pentru reclamant însuși și pentru concurenții săi, ci și pentru terți, din cauza numărului mare de persoane vizate și a intereselor financiare aflate în joc (a se vedea în special Hotărârea Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Comisia, citată anterior, punctul 186 și jurisprudența citată).
- 88 Tribunalul va avea deopotrivă competența să aprecieze atât caracterul material al prejudiciului invocat, cât și legătura de cauzalitate dintre acesta și durata excesivă a procedurii jurisdicționale în litigiu, efectuând o examinare a elementelor de probă furnizate în acest scop.
- 89 În această privință, trebuie subliniat că, în cadrul unei acțiuni în despăgubire întemeiate pe o încălcare de către Tribunal a articolului 47 al doilea paragraf din Cartă, în sensul că ar fi ignorat cerințele privind respectarea termenului de soluționare rezonabil, acesta are obligația, în temeiul articolului 340 al doilea paragraf TFUE, să ia în considerare principiile generale aplicabile în ordinile juridice ale statelor membre pentru a soluționa acțiuni întemeiate pe încălcări similare. În acest context, Tribunalul trebuie să cerceteze în special dacă este posibil să identifice, în afara existenței unui prejudiciu material, existența unui prejudiciu moral pe care l-ar fi suferit partea afectată de depășirea termenului și care, eventual, ar trebui să facă obiectul unei reparații adecvate.
- 90 Prin urmare, Tribunalul, având competență în temeiul articolului 256 alineatul (1) TFUE, are obligația de a se pronunța asupra unor asemenea cereri de despăgubire, statuând într-un complet diferit de cel care a trebuit să soluționeze litigiul care a determinat procedura a cărei durată este criticată și aplicând criteriile definite la punctele 85-89 din prezenta hotărâre.
- 91 În aceste condiții, trebuie să se constate că durata procedurii în fața Tribunalului, care s-a ridicat la aproape 5 ani și 9 luni, nu poate fi justificată de nicio împrejurare specifică cauzei care a determinat prezentul litigiu.
- 92 În special, se observă că perioada cuprinsă între încheierea procedurii scrise, prin depunerea, în luna februarie 2007, a memoriului în duplică al Comisiei, și deschiderea procedurii orale în cursul lunii decembrie 2010 a fost de aproximativ 3 ani și 10 luni. Lungimea acestei perioade nu se poate explica prin împrejurările cauzei, fie că ar fi vorba despre complexitatea litigiului, despre comportamentul părților sau chiar despre survenirea unor incidente de procedură.
- 93 În ceea ce privește complexitatea litigiului, din examinarea acțiunii introduse de recurentă, astfel cum a fost rezumată la punctul 13 din prezenta hotărâre, rezultă că, deși solicitau o examinare aprofundată, motivele invocate nu prezentau un grad de dificultate deosebit de ridicat. Chiar dacă este adevărat că aproximativ 15 destinatari ai deciziei în litigiu au introdus la Tribunal acțiuni în anulare împotriva acesteia, împrejurarea respectivă nu putea să împiedice această instanță să realizeze o sinteză a dosarului și să pregătească procedura orală într-un interval mai mic de 3 ani și 10 luni.
- 94 Trebuie subliniat că, în cursul acestui interval, procedura nu a fost întreruptă, nici întârziată de adoptarea de către Tribunal a unei anumite măsuri de organizare a acesteia.
- 95 În ceea ce privește comportamentul părților și survenirea unor incidente de procedură, faptul că recurenta a solicitat în cursul lunii octombrie 2010 redeschiderea procedurii scrise nu poate justifica termenul de 3 ani și 8 luni care trecuse deja de la încheierea acesteia. Pe de altă parte, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 105 din concluzii, împrejurarea că recurenta a fost înștiințată în cursul lunii decembrie 2010 despre organizarea unei ședințe în cursul lunii februarie 2011 indică faptul că acest incident a avut doar un efect minim asupra duratei globale a procedurii și chiar nu a produs efecte asupra acesteia.

- 96 Având în vedere elementele de mai sus, trebuie să se constate că procedura desfășurată în fața Tribunalului a încălcat articolul 47 al doilea paragraf din Cartă, în sensul că nu au fost respectate cerințele privind respectarea termenului de soluționare rezonabil, ceea ce constituie o încălcare suficient de gravă a unei norme de drept având ca obiect conferirea de drepturi particularilor (Hotărârea din 4 iulie 2000, Bergaderm și Goupil/Comisia, C-352/98 P, Rec., p. I-5291, punctul 42).
- 97 Cu toate acestea, din considerațiile arătate la punctele 73-84 din prezenta hotărâre rezultă că al patrulea motiv trebuie respins.

Cu privire la situația financiară a recurentei

- 98 În ședință, recurenta a prezentat Curții informații cu privire la situația sa financiară actuală, din care ar reieși că nu este în măsură să plătească amenda aplicată prin decizia în litigiu. În opinia sa, aceste dezvoltări, prin care urmărește să susțină cererea de anulare în tot sau, cu titlu subsidiar, reducerea acestei amenzi, sunt admisibile întrucât, pe de o parte, sunt aferente apariției unui fapt nou în sensul articolului 127 din Regulamentul de procedură și, pe de altă parte, constituie o dezvoltare a celui de al patrulea motiv, referitor la încălcarea principiului termenului rezonabil.
- 99 Comisia arată că aceste argumente sunt inadmisibile, întrucât sunt noi și, în orice caz, nefondate, deoarece nu sunt susținute cu elemente de probă.
- 100 În această privință, trebuie amintit că recursurile formulate în fața Curții privesc numai chestiuni de drept. Or, pentru a aprecia capacitatea recurentei de a plăti amenda care i-a fost aplicată de Comisie, Curtea ar trebui să examineze chestiuni de fapt care nu sunt de competența sa în cadrul unui recurs.
- 101 În plus, atunci când se pronunță asupra unui recurs, Curtea nu are nici sarcina de a substitui, pentru motive de echitate, aprecierea Tribunalului cu propria apreciere, atunci când acesta se pronunță, în exercitarea competenței sale de fond, asupra cuantumului amenzii aplicate unei întreprinderi ca urmare a încălcării de către aceasta a normelor de drept al Uniunii (a se vedea în special Hotărârea din 10 mai 2007, SGL Carbon/Comisia, C-328/05 P, Rep., p. I-3921, punctul 98 și jurisprudența citată). Mai mult, potrivit unei jurisprudențe constante, atunci când stabilește cuantumul unei asemenea amenzi, Comisia nu are obligația să ia în considerare situația economică a întreprinderii în cauză, deoarece recunoașterea unei astfel de obligații ar produce avantaje concurențiale nejustificate întreprinderilor celor mai puțin adaptate la condițiile pieței (a se vedea în special Hotărârea SGL Carbon/Comisia, citată anterior, punctul 100 și jurisprudența citată).
- 102 Prin urmare, argumentele întemeiate de recurentă pe situația sa financiară trebuie respinse ca inadmisibile și, în orice caz, ca nefondate.
- 103 Cu toate acestea, trebuie să se adauge că, în măsura în care consideră că dificultățile sale financiare prezintă o legătură de cauzalitate cu nerespectarea de către Tribunal a principiului termenului de soluționare rezonabil, recurenta are posibilitatea să o susțină în cadrul unei acțiuni introduse la Tribunal în temeiul articolului 268 TFUE și al articolului 340 al doilea paragraf TFUE (a se vedea punctele 88-90 din prezenta hotărâre).
- 104 Din toate considerațiile de mai sus rezultă că niciunul dintre motivele invocate de recurentă în susținerea recursului nu poate fi admis și, prin urmare, acesta trebuie respins în totalitate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 105 Potrivit articolului 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, atunci când recursul nu este fondat, Curtea se pronunță asupra cheltuielilor de judecată.

¹⁰⁶ Potrivit articolului 138 alineatul (1) din același regulament, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acesta, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea recurenteii la plata cheltuielilor de judecată, iar recurenta a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia să suporte, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, și cheltuielile de judecată efectuate de Comisie.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară și hotărăște:

- 1) Respinge recursul.**
- 2) Obligă Groupe Gascogne SA la plata cheltuielilor de judecată din prezentul recurs.**

Semnături